Talleyrand-Périgord, Charles-Maurice de (1754–1838)

Charles-Maurice de Talleyrand-Périgord gróf francia politikus, Napóleon és a Szent Szövetség korszakának kiemelkedő diplomatája.

Párizsban született 1754. február 2-án, régi, előkelő, de elszegényedett arisztokrata családban. Szülei alig törődtek vele. Kisgyermek korától kezdve féllábára erősen sántított, így katona nem lehetett, szülei az egyház szolgálatára szánták. A papnevelde után a Sorbone teológiai karán folytatta tanulmányait, igencsak szabados életvitellel. 1779-ben pappá szentelték és rövidesen egyházi tisztséget is vállalt, ám botrányos életmódján nem változtatott. Kiemelkedő szellemi képességeinek és rokoni kapcsolatainak köszönhetően, 34 éves korában, 1788-ban kinevezték Autun püspökének.

1789-ben az utolsó rendi gyűlésre egyházmegyéje küldöttjeként érkezett Versaillesba, liberális programmal. Jól látta, hogy az ancien régime-et kora véget ért, le kell rombolni. Versailles-ban a papi rend termében hamarosan átvonult a harmadik rend termébe. Az alkotmányozó nemzetgyűlésben Talleyrand terjesztette elő az egyházi javak nacionalizálásáról szóló törvényjavaslatot. 1790 februárjában megválasztották a nemzetgyűlés elnökének, a forradalom egyik legnépszerűbb embere lett. 1891 januárjában lemondott a püspökségről, a pápa kiközösítette az egyházból.

1792 elején tette meg az első lépést a diplomácia terén: a kormány Londonba küldte, hogy William Pittet beszéje rá, hogy Anglia maradjon segleges egy Franciaország elleni háború esetén. Tulajdonképpen sikerrel járt. Hamaron újra Angliába érkezik, immár a forradalom elől menekülve. Párizsban hivatalosan is emigránsnak (a forradalom ellenségének) nyilvánították, miközben „a kiugrott pap” a legkisebb közösséget sem vállta az ancien régime hiveivel, a monarchista emigránsokkal. Miután Anglia megszervezte az első franciaellenes koalíciót és belépett a háborúba a Francia Köztársaság ellen, Talleyrand-t kiutasították a szigetországból (1793). Nem maradt más választása, mint Amerikába menni.

A jakobinusok bukása után kegyelmet kapott, 1896 őszén hazatért Franciaországba. 1897 nyarán a direktórium kinevezte külügyminiszternek. Két évig szorgalmasan szolgálta a direktóriumot, irányította Franciaország diplomáciáját. Amikor látta, hogy az „ügyvédek” napjai már meg vannak számlálva, 1899. július 13-án lemondott. Négy hónappal később (brumaire 18-án) Bonaparte Napóleon tábornok elkergette a direktóriumot. Nem telt el még két hét sem, és az „első konzul” Tallerand-t kinevezte a külügyminiszterének. Sokkal később, élete vége felé, a száműzött excsászár így emlékezett volt külügymiszteréről: „Talleyrand intrikus, rendkívül erkölcstelen, de nagyeszű ember, s amellett a legjobb miniszterem, aki csak valaha volt”.

Talleyrand Napóleont tartotta a legnagyobb embernek kortásai közöl: az esze, a zseniális képességei és a történemi szerepe miatt. Napóleon volt az egyetlen ember, aki igazán imponál neki. 1899 és 1807 között Talleyrand „egy test, egy lélek” volt

Napóleonnal. Osztozkodott Napóleon dicsőségben, élete legfényesebb szakasza volt ez a nyolc év. Napóleon hódított, a külügyminiszternek nem volt nehéz dolga: előkészítette a békekötések ékes diplomáciai stílusban megfogalmazott okmányait. 1801-ben megkötötték Ausztriával a lunéville-i békét, 1802-ben Angliával az amiens-i békét, Talleyrandnak nagy szerepe volt a franciabarát német fejedelmek Rajnai Szövetségének megszervezésében (1806), majd a tilsiti béke (1807) létrehozásában. Szolgálataiért a császár kinevezte főkamarásává, uralkodó herceggé, Benevento hercegévé, etc.

Hamarosan azonban nézetkülönbségek jelentek meg együttműködésükben: Talleyrand ellenezte a császár szakítását Ausztriával és szembefordulását Oroszországgal – irreálisnak, sőt Franciaország számára életveszélyesnek tartotta a császárnak a világbirodalom (manarchia universalle) megteremtésére irányuló célkitűzését, és lemondott a külügyminiszterségről (1807. augusztus 10.). A szakítás nem látványos, „tanácsadóként" Talleyrand tovább szolgálta a császárt évi 300.000 fank-ért.

Elkisérte Napóleont az I. Sándor cárral való erfurti találkozójára (1808) is. Talleyrand külön is találkozott a cárral („erfurti árulás"), ezután a császár exkülügyminisztere kettős játékot folytatott, rendszeressé vált kapcsolata I. Sándorral is. Hamarosan kegyvesztetté lett (1809), párizsi palotája lassanként a császár ellenzékének találkozóhelyévé változott. Talleyrand ellenezte az 1812. évi oroszországi hadjáratot. 1814 elején, amikor a Napóleon ellenes hatodik koalíció hadseregei már francia földre értek, visszutasította a császár ajánlatát, hogy vezesse a francia delegációt a béketárgyalásokon.

A koalíció seregeinek ünnepélyes párizsi bevonulása után Sándor cár és a porosz király elsőként Tallerand-t látogatta meg a Saint-Florentin utcai palotájában. (A cár oda is költözött.) Másnap (április 1.) megjelent a cárnak a francia néphez szóló kiáltványa, Talleyrand pedig összehívta a szentátust, amely megválasztotta az aznap alakult ideiglenes kormány fejének. Napóleon lemondása és a Bourbonok visszatérése után XVIII. Lajos a külügyminiszterévé nevezte ki Talleyrand-t (1814. május 13.). E tisztségében francia részről az ő műve a győztes koalíció és a Franciaország közötti háborút lezáró, Franciaország irányában nagylelkű első párizsi békeszerződés (1814. május 30.), amelyben sikerült elérnie Franciaország területi épségének megóvását.

A napóleoni háborúk lezárására és az általános európai rendezésre összehívott bécsi kongresszuson (1814–1815) Talleyrand Franciaország teljhatalmú képviselőjeként vett részt, azzal a minimális célkitűzéssel, hogy elérje a párizsi szerződés megerősítését. Talleyrand kiemelkedő szerepet játszott a kongresszuson, bevetette és hasznosította ragyogó diplomáciai képességeit. Nemcsak minimális célkitűzéseit sikerült elérnie, de létrehozta az Oroszország európai hegemóniáját ellensúlyozó bécsi tikos szerződést is (1815. január 3.), el tudta érni, hogy a néhány hónapja legyőzött, kivérzett Franciaország előtt megnyíljon a

nagyhatalmi státus visszanyeréséhez vezető út.

Napóleon visszatérése Elbáról (1815. március 1.) és „száz napos” uralma úgy látszott, hogy rombadönti Talleyrand művét, formálisan ugyanis megszűnt az első párizsi békeszerződés érvényessége. Franciaországnak szövetséges megszállás alá kerülése és a Bourbonok újbóli visszatérésekor Talleyrand visszatért a politika középpontjába: miniszterelnöknek nevezte ki a király (1815. július 6.). Hamarosan azonban elbocsátotta (szeptember 24.) Talleyrand nyugalomba vonult.

A restauráció időszakában 15 évig valóban visszavonult a politika első vonalából, gazdag emberként, nyugalmazott miniszterként, kényelmesen élt. A politikai eseményeit azonban figyelemmel kísérte, nem leplezte, hogy ostobaságuk miatt megveti a Bourbonokat, palotája és kastélya az ellenzék egyik gyülekezései pontja volt. A házigazda a Bourbonokat elkergető 1830. évi forradalomban értelmi szerzőként hozzájárult a júliusi monarchia megteremtéséhez.

Lajos Fülöp Talleyrand-t Franciaország londoni nagykövetévé nevezte ki (1830. szeptember 6.). Londonban legfőbb műve a Belga Királyság létrehozásában (1831) való bábáskodása volt. 1834. november végén (80 évesen) nyugalmazását kérte Lajos Fülöptől. Életének utolsó négy évét pompás valençay-i kastályában töltötte. 1838. május 17-én húnyt el Párizsban.

Emlékiratait (*Mémoires de Talleyrad*) 1891-ben tette közzé Broglie herceg.

(Horváth Jenő)

Források

- Ferrero, Guglielmo: *Újjáépítés. Talleyrand Bécsben 1814–1815.* Budapest, 2002. Osiris Kiadó.
- Niederhauser Emil: *Talleyrand – Metternich.* Budapest, 2004. Pannonica Kiadó.
- A wikipedia francia nyelvű Talleyrand-szócikke: http://fr.wikipedia.org/wiki/Charles-Maurice_de_Talleyrand-Périgord